

Sămănătorul

Revistă Literară Săptăminală

Sumarul :

N. IORGA. — O icoană curată : Mitropolitul Veniamin Costache.

NATALIA IOSIF. — Cîntărețului (poesie).

T. CERCEL. — La claca lui moș Dan.

VICTOR VRÎNCEANU. — Cuibul (poesie).

N. I. și I. S. — Cronică.

RED. — Bibliografie.

REDACTIA ȘI ADMINISTRATIA :

STRADA REGALĂ No. 6 (Hotel Union)

BUCUREȘTI

Ediție populară

Abonamentul 6 lei pe an

In Editura Institutului de arte grafice „MINERVA”

A APARUT:

DRUM și POPAS

Note de drum. — Schițe

DE

C. SANDU

Prețul Lei 1.25.

A apărut:

ISTORIA LUÎ ȘTEFAN-CEL-MARE

POVESTITA POPORULUI ROMÂNESC

DE

N. IORGA

De vânzare la toate librăriile din țară.

Prețul: { Ediția populară 75 de bani
, de lux lei 2.50

A apărut:

VASILE PARVAN

ALEXANDREL VODĂ și BOGDAN VODĂ

— Șapte ani din istoria Moldovei —

1449—1455

Prețul Lei 2.—

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ LITERARĂ SĂPTĂMINALĂ

Redacția și Administrația
BUCUREȘTI
Strada Regală, 6

SUPT DIRECȚIA UNUI COMITET

ABONAMENTUL
6 Lei pe an

O icoană curată: Mitropolitul Veniamin Costachi

— CU PRILEJUL POMENIRII SALE —

Comemorațiile nu învie morții. Dar ele scot din colțul lor de nemurire, unde arde înaintea lor numai lumina săracă a recunoașterii din partea celor puțin, chipurile mari ale trecutului și le aduc, în lumina făcliilor de pomenire, înaintea atîtora cari până atunci sau nu știaū nimic despre acei oameni sau îi uitaseră. Și poporul întreg pentru care se face comemorația (și nu pentru mortul de cîțiva ani sau de cîteva veacuri), se simte în adevăr trăind mai puternic în clipele procesiilor, rugăciunilor și cuvintărilor, căci la puterea lui se adauge atunci, în ceasul de recunoștință, puterea, păstrată în scrise, așezăminte și fapte, a celui care se pomenește.

De aceia a fost bine că în anul închinat lui Ștefan-cel-Mare, un gînd pios s'a îndreptat către Veniamin Costachi, arhipăstor al «Moldaviei și Sucevei», a cărui școală de preoție a împlinit la 1^{-ia} Ianuar trecut cel de-al sutălea «an nou».

El n'a fost, ca unii episcopi și Mitropoliți ardeleni, o intrupare a neamului nostru, în nevoile și speranțele lui și n'a luptat în rindurile mirenilor sau în fruntea lor pentru învierea și neatîrnarea țerii și popoului său. N'a fost un om al războiului care cucerește și mîntuie, și dușmanii noștri nu s'au temut înaintea lui. Scaunul său de arhieru n'a ajuns un înlocuitor al vechilor tronuri mindre din vremea vitează. Energia, hotărîrea, ca și asprimea ostașului au fost străine de dînsul.

Nici scrisele lui, multe, foarte multe tîlmăcirii — dintre care una e să vadă lumina acum prin îngrijirea pîr. Athanasie episcopul Rimnicului —, nici aceste cărți sau prefețele la cutare lucrări — prefețe ce s'au strins iarăși cu acest prilej — n'au însemnătate literară. Ori-cît ai vrea, nu vei putea găsi o mare pagină caldă, clară, nemuritoare, lamură veșnică a sufletului său bun și curat, pe care s'o torni în bronz, scriindu-i de desupt numele ca pe soclul unei statui. Ca și

purtarea și firea sa întregă, scrisul harnicului tălmăcitor era smerit și sfios. Tablele legii pentru vremi nouă nu le putea da el.

Însă dacă ai fi întrebat acum șezeci-șeptezeci de ani, în Iași lui Mihai Sturdza Voevod, în care trăiau însă, pe lângă mulți tembeli și svăpăiați, și atîția oameni cu frumos caracter și cu multă rîvnă pentru cele bune, atîția bătrîni cuminți și atîția tineri gata de multe jertfe, dacă ai fi întrebat pe boierul de modă veche ca și pe studentul din Paris, pe creștinul drept-credincios ca și pe Evreu chiar, cine e omul cel mai bun din Moldova, ei ar fi răspuns într'un glas: «părintele Veniamin». Dacă ai fi cercetat pe lângă aceiași oameni care e omul cel mai harnic din țară, acel care nu lasă nici-o clipă fără o întrebuintare folositoare altora, ți s'ar fi arătat în căsuța săracă a vechii Mitropolii dărăpănate un bătrîn călugăr de aproape optzeci de ani care-și aprindea încă candela vegherilor pentru a cîștiga și a împărtași învățătura Scripturilor, ce i se părea lui călăuza cea mai sigură pe grelele drumuri ale vieții. Dacă ai fi vrut să știi care e cel mai sărac, cel mai lipsit, cel mai vindut de dator, dintre făcătorii binelui care se vede și ai multului bine pe care nu-l știe nimeni, ți s'ar fi șoptit același nume venerat al octogenarului Mitropolit. Într'atita lume amestecată și împărțită în ceia ce privește judecățile, era înțelegere deplină în această singură privință. Pentru că avea o altă părere — sau poate tocmai pentru că împărtașia părerea tuturor — deșteptul, dar egoistul și lacomul Voevod goni pe arhipăstorul Moldovei din Scaunul său, și într'o aspră zi de iarnă, în Ianuar 1842, leșenii vedeau pe atit de bătrînul Mitropolit luînd drumul munților, unde la Slatina, în vechea mănăstire a lui Alexandru Lăpușneanu, îl aștepta chilia simplă în care sufletul său putea porni în liniște către «veșnicile lăcașuri» la care rîvnia el de mult. Și, adunînd și cernînd aici cu mintea toate cite le făcuse și le îndurase, el scria cu o mină tremurătoare în voința lui de pe urmă această mărturisire, smulsă din cea mai deplină și curată conștiință a vieții sale: «Totul ce mi-a stat prin putință am făcut, și cu sfatul și cu fapta, ca să sporesc, și sufletește, și materialicește, înflorirea sfintei Biserici și patriei». Acolo a și murit, în 1846, și oasele sale obosite s'au așezat, după datina smerită a celor mai mari înaintași a săi, *afară* din biserică unde se rugase în cei de la sfîrșit anii ai vieții sale, la dreapta lângă zid, unde se vede și acum simpla piatră cu inițialele numelui și dregătoriei sale bisericesti.

Veniamin nu venise din Țorzișterii țărănesc sau de peste munți ca atîția din cei mai mari păstori ai Bisericii moldovene. Leagănul său fusese pus, în mijlocul serbătorilor de iarnă ale anului 1768, supț un acoperemint boieresc din Roșiești, în Ținutul Fălciului. Tatăl pruncului Vasile se chema Grigore Costachi, un boier ca oricare, ce se coboria, prin străbuni îndrăzneți și lacomi de putere, de moșii și averi, din răzăși de la Tutova. Copliul era să samene însă în partea mamei, o Cantacuzină, Maria, al cărei tată, Dinu, venise de la Munteni : în acest neam de împărătească obirșie, ambiția faptelor mari și aplecarea spre binefaceri fusese o moștenire obișnuită, și strămoșii Mariei, Constantin Postelnicul și Elena, fiica lui Radu-Vodă Șerban — din care, astfel, se coboria Veniamin —, se infățizează urmașilor ca o păreche sfintă.

Vasile trăi pînă la virsta de șese ani în frămintările războiului. căci Turcii și Rușii se urmau în Iași, aruncînd pe boieri prin casele lor de țară. Mamă-sa muri, apoi, cînd băiatul avea acum șeisprezece ani, tatăl. Vasile rămase supț epitropia episcopului de Huși, Iacob Stamat, care a fost apoi un vestit Mitropolit. Cu puțin înainte, el fugise spre Mănăstirea Neamțului, unde starețul Paisie făcuse o harnică școală mănăstirească : *voia să fe călugăr*. Iacob nu se îndură să-i impiedece chemarea, și astfel, în același an cînd rămăsese orfan, frumosul copilandru cu părul bălan și ochii albaștri luă la Huși, din minile epitropului său, rasa călugărilor, și cu dînsa numele, potrivit cu virsta și făptura lui, dulcele nume de Veniamin. Peste cinci ani el era Vlădică la Sfintul Spiridon și, îndată, mîna dreaptă a noului Mitropolit Iacob. După ce păstori la Huși și Roman, el ajunse la 1803, pentru aproape patruzeci de ani Mitropolit al Moldovei.

El găsisse o mișcare spre talmăcirea întreagă, de iznoavă, pe o limbă «nouă», mai bună, a tuturor cărților bisericești. Paisie o incepuse, și Nemțeni, cari aveau și o tipografie — a doua fiind la Iași —, lucrau necurmat pentru acest scop. Mitropolitul li dădu tot ajutorul lor, ca patron și ca traducător el însuși. În același timp, după modele din Ardeal și Rusia, el făcea, la 1803, seminariu în mănăstirea Socolei.

Dar Veniamin nu căpătă desăvirșirea sufletului său decit după 1821, cînd cuvîntul «patrie» suna pretutindenî ca o muștrare și un îndemn. Atunci întăi el sfărîmă păreții înguști ai cugetării călugărești și răsulă aierul limpede al întinderilor largi deschise înainte. «Părintele Veniamin» se făcu «patriot», și așa rămase pînă la sfirșitul zilelor sale.

Abia aũ trecut șezeci de ani de la moartea lui, și trăiesc încă bătrîni cari l-aũ văzut în copilăria lor. De la dînsul a pornit o puter-

nică mișcare de morală și cărturărie religioasă, care a trecut și peste Milcov. Un Mitropolit Grigore al Ungrovlahiei, un Chesarie de Rimnic, și, mai încoace, un învățat ca Melchisedec de Roman, un sfânt ca răposatul Mitropolit Iosif al Moldovei vin toți de la Veniamin. Și cine știe dacă la vre unul dintre copiii cei mulți, învățaței de preoți, cari, la serbarea de la Seminariu, ascultau rugăciunile privind chipul de marmură al bătrînului Mitropolit, nu se trezia conștiința de puteri și chemarea de a fi acel nou Veniamin Costachi pe care-l așteptăm pentru a împăca iarăși, prin bunătate și înțelegere, Biserica veșnică și idealele de astăzi ale poporului nostru?

N. IORGA.

CÎNTĂREȚULUI

*Obosit pășești și capul trist ți-l legeni între umeri,
Parc' ai fi bătrîn și anii tot ți-îr depeni și ți-îr numeri;
Ce nepăsător și sceptic treci, și nici nu bagi de seamă
Cum izvoarele te strigă, dragul codru cum te chiamă.*

*Fost-ai bunul lor prieten și al florilor tovarăș,
Ce te lași bătut de gânduri?.. Du-te între ele iarăș,
Și îți va părea că este vre-o minune-a Sfintei Vineri.
Cînd te vei trezi copilul cel vioiu din anii tineri.*

*Și, cum văd c'o să-ți abată de'ndrăgire și de șagă,
Întîlni-vei poate-o zîină, tu pribeag și ea pribeagă,
Să legați frăție dreaptă, să porniți viață nouă,
Să vă pară lumea-ntreagă dăruiată numai vouă.*

*Iar apoi, stăpîn pe visuri..., sus cînd luna ține strajă,
Prinde lira fermecată — și, furat de-o dulce vrajă, |
Să pornești nebun un cîntec: tot trecutu'n el să sune,
Reîntinerit în graiul sfînt al doinelor străbune.*

*Săltăreț să-ți fie viersul ca'ntr'un imn de renviere,
Nici-o lacrimă nu cadă, nici-o notă de durere.
Și să cînti de'ndrăgostire, de izvoare, flori și stele:
N'au rost ele fără tine și nici tu fără de ele.*

NATALIA IOSIF.

CLACA DE LA MOȘ DAN

Într'o seară de Răpciune, casa cea largă bătrânească a lui Moș Dan din Tândărei era aproape plină de flăcăi și fete strînși la claca de porumb în cinstea și de dragul llinchiu, fata mare a moșului, și pe lângă asta de pofta prășinii, celei noi care până atunci nu ieșise la nimeni în sat pentru acea toamnă. Burișul cu prășină, strîns în cerculețe de lemn, sta în frida sobei și pe pîntecelul lui dîra udă prelinsă din țeava de trestie se sbicia încetul cu încetul. Fiecare primise la venirea în casă din mîna moșului un cinzec, închinase noroc, lăudase băutura cea nouă cu cuvîntul său numai cu un plescăit de limbă în cerul gurii și cu un clătinat de cap într'o parte și în alta. Iar gustul rachiului de boștină de struguri, rămas în gură mai mult timp, făcea privirile să se'ntoarcă din cînd în cînd pe furiș spre fridă. Al doilea rînd avea să înceapă, căci nu mai venia nimeni. De odată se aud afară lătrături foarte întăritate. Trebuia să vină un om neobicinuit. Un copilandru sprinten o zbughi pe ușă să potolească alarma. Pe cînd alunga băiatul cîinii, cei din casă auziră în tindă un tropăit de ghetete și în deschizătura ușii se ivi un tinerel frumos cu obraji îmbujorați puțin de vînt, dar cu gîtul alb ca de ceară. Tinerelul dete «bonsar», fetele pufniră înfundat în poale. Moș-Dan puse mîna pe buriș.

— Hai samsarule să-ți dau nițică mastică d'a noastră.— Pentru moș Dan un *nemțesc* trebuia să tresară la auzul numelui de mastică. — Dar ce te bateai cu cîinii ca cu Turcii?

Drept răsuns samsarul se îndreptă cu o privire plină de muștrare către un flăcău ce se așezase între fete, să le spuie snoave și pozne.

— Așa, mi-o făcuși Ilie! Vorbim să plecăm amîndoi și, cînd trec pa la tine... — Ilie un flăcău oacheș îi tăie vorba.

— Dar ce să făcea fetele-astea pîn'acuna fără mine, Gogule? Fetele începură să chicotească, pe cînd un copil cocoțat pe o ladă de pe singurul pat ce nu fusese dat afară începu să bată în perete cu palma și să strige:

— Gogule, Go-gu-le! — Și toți riseră slobod.

— Ține, Gogule, că mă doare mîna, zoria moș Dan.

— Nu te mai supăra, moș Dane, zise Gogu strecurîndu-se spre colț, unde era un loc neprins supt dulapul cu de-ale gurii.

— Haram tat'Arām! Mi să pare, moșule, or ți-e teamă că te pui să-mi curăți la porumb?, zise moș Dan dînd rachiul peste cap și ștergîndu-și apoi mustățile ce strejuiau, împreună cu barba albă, scurtă. niște buze groase deschise pentru un zîmbet, citeț mai mult în ochii arzători. Moș Dan turnă al doilea rînd. Cînd întindea paharul, i se vedea pe gura cămășii pieptul zdravăn de aramă, din care ieșiau undrelele gîtului puternic. Până ajungea paharul din mînă în mînă, el găsia pentru băutor o glumă mică și mai de multe ori un cuvînt lingușitor. Văzîndu-l în toane bune, Ilie nu se putu opri să săguiască.

— Aiurus să-ți fie, tată Dane, cum te văz eu astă-seară, ai dă

gînd să calci dincolo dă suta dă ani! — Moșul se lăsă mai greu pe scăunel cu buriașul pe genunchi.

— De! taicule, cum o vrea Dumnezeu, că nu știi dă azi până mîine... Hei, știi cînd îți vine ceasu? Dacă să prăpădesc ei oameni tineri, dară-mi-te o hodorogitură ca mine. Dar, de! Să nu vorbește într'un ceas rău, gura mi-e ca laptele, n'am scos nici-un dinte pin' acum. Și sînt mare, taicule! Cînd a venit Turcii la zaveră, maica, Dumnezeu s'o ierte, spunea c'a fost stînd cu mine în brațe pîtită într'un desîș. Și ci-c'a fost adus tata miere dă albine sălbatice, și mierea să isprăvise. Iacătă că trec Turcii p'aproape, călări. Spunea mama că i-a fost auzind cum blodogoria...

— Turcește — îi luă Ilie vorba din gură.

— Turcește, da! Și... eū, știi colo, smulgeam pe mama de sîn și strîgam: «Dă-mi miere!» Da'ea: «Taci măiculită, taci cu maica, auzi tu, că vine Turcii și ne iea în spangă. Vezi că e o vreme d'atunci.» Cuvîntul moșneagului se amesteca în murmurul neîncetat al vorbelor și glumelor clăcii.

Gogu Samsaru ședea pe scăunaș în fața unor fete cu basmaua li-monie, care-l încîntau și-l descîntau. Iar el da din cap mulțumit și pe zăstimpuri asculta la grunțaitul cocenilor și la curgerea boabelor ca a picăturilor de ploaie. Unii cărăreau știuleții cu sula ori cu cuțitul, alții curătau, iar între ei creșteau la lumina lămpii grămizile de boabe roșii-portocalii. Gogu cercetase din ochi pe cei din casă și, sprijinindu-și bărbia pe podul palmei, sorbia cuvintele codanei d'in-naintea lui, care-i povestia cearta ei cu o surată pentru o floare de tîrg. Îi plăcea graiul limpede, domolit, ieșit dintre dinții frumoși, ca dintr'un metal bine răsunător și scump. Iar privirea lui se alipia de acea față fragedă, al cărei oval era, cînd întreg spre el și în umbră, cînd se profila ușor spre tovarășă. Aceasta din urmă era o fată spelbă, trunchioasă, scurtă, cu fața cam bărbătească, în care doi ochi mari, mișcători, cu pleoape mici, căutau în sus. Ea vorbea rar și puțin, dar rîdea lesne. Lui Gogu îi plăcea să se uite în ochii ei cînd rîdea. Ceialaltă tocmai spunea că a rupt floarea în bucăți de necaz, și spelba puini de rîs, uitîndu-se la Gogu, să vadă dacă o mai privește în ochi. De odată acesta văzu în ochii ei un străfulger și în aceeași clipă se simți picnit cu ceva de sus și strînse din ochi ducînd mîinile la cap. Spaima ca spaima, dar rușinea lui! Din ceafă luă un cotoiū negru bătrîn, care-și dase drumul de pe dulapul cu merinde. Cotoiul căpătă o leapșă și o înjurătură și trecu spre ușă zbirnit, cu coada birzoiată. Hazul era mare, și se auziau mai multe glasuri:

— Ietă juratu de cotoiū! — Ptruț! Ai plecat cu stîngu. Il fură Leana astă-seară pe Gogu. — Dar cum te brodiși, Gogule? — Dă-l afară, dă-l afară! Am văzut pe Ilie c'a eșit cu coșu'n tindă. Ilie intră 'n casă și aflînd pricina hazului, nu-și stăpîni gura.

— Cum trag pisicile la samsaru! Are să sămsărească cu pisici d'aci nainte.

— Și-am să încep cu pisicile-alea dă iepe ale tale, Ilie! — Odată cu rîsul stîrnit de Gogu, se auziră iar mai multe glasuri:

— Te-a topit. — Te-a ars. — Na-ți-o, Ilie, vezi. — Brava, Gogule!

— Ați găsit și voi dă ce să vă rîdeți!, reteză Ilie, trîntind coșul lîngă două fete care-și deșertară șorturile.

— Ia uite colo. — Auzi nenea omu, auzi. — Să ne rîdem!

— Aveam de gînd să vă spun o comedie, dar nu v'o mai spun acum.

— Aiti! s'a mîpiat pă noi: un tăciune și-un cărbune, spune Ilie, spune, Ilie cu florî la pălărie. Faceți-i inimă lui Ilie, că se bolnăvește Ilie. Uite-l că rîde, rîde Ilie. O fată supțirică și rumenă, ce sta lîngă Ilie, îi spuse un cuvînt binișor, iar el, făcîndu-se a nu băga de seamă, se întoarse cu vorba în spre toți.

— Dacă mă rugați atîta, eu nu pot să zic ba... Am să vă spui pe Cotoiul Împărat; ba nu, greșiiu. am să vă spui...

— Spune p'ăla cu diavolu și rîmînu la baltă, se auzi un glas supțirătec din colț.

— Ia nu mai vorbiți de Ucigă-l-Toaca, că n'e urît să ne întoarcem acasă, zise un flăcău cu păr negru corb.

— Ce urît măi! Mie unuia, zău, dacă mi-e frică. Dă nimica ești!

— De, Voicule, tu ai fi bun la Dumnezeu, dar mie mi-e frică.

— Zice că nu ezistă draci și diavoli, se amestecă Gogu.

— Iliu, frate-meu, apăi nu știu, zise Ilie, lovindu-se cu pumnul în piept. Zi, Doamne ferește, frate-meu, să nu te întilnești cu asemenea uriciuni. Ascultă, ce mai încolo încolo; chiar nenea Grigore Buturugaru, spune el cu gura lui, a plecat într'o noapte, dă mult, știți înaintea dă cocoși, călare; fugise nevasta la socru-su. fiind'o bătuse c'a fost la viorele. Cînd venise dă la plug seara, n'o mai găsise. Și așa creștinu plecase cu noaptea în cap după ea... Cînd colo, pă drumul dă sub deal, pă la jumătate, lic, lic!.. ca fulgeru înaintea calului. Calu s'a poticnit și a căzut jos, moale ca cirpa. Zici că s'a mai făcut calu-ăla cal ca lumea? Doamne păzește! Ei, ce-a fost acolo lucrul curat? — Toți făcuseră și ascultați: boabele curgeau încet și mai rar. Lumina i se păru lui moș Dan cam mică, și mai ridică fitilul.

— Să vă spui, taică, eu o istorie, zise moș Dan, ce-am pățit eu... Că iacă nu mi-e frică dă nimeni dăcit dă unu Dumnezeu, dar ce-am văzut, oiți spune și morților. Acum eu veniam cu frate-meu Iancu într'o noapte, dă la Iepurenî. Băuserăm ce e drept, cîteva oca de vin, încolo, rachiū ceva, dă loc. D'abia ne încălziserăm pentru drum, că suffa un hoț de viut! Era și-un întuneric dă-ți dedeaî cu degetele 'n ochi. Așa plecînd noi, haida, haida, vorba, vorba, ajunseserăm pă la capu crîngului. Ni să învățaseră ochii și zăriam drumu. Cînd o dată, moșule, ni să pare o groapă dinnainte. Și mergea... mergea. Noi dăm să trecem pă dălături, ea să punea naintea noastră. Noi o luăm pă partea ailaltă, ea, zor și zor 'naintea noastră. Ne făcurăm cruce și groapa rămase în urmă. Zic, te păzește, frate-meu Iancule! Și-o luăm' tăiculiță, la fugă peste cîmp, d'am ținut-o tot într'un suflet pîn'acasă. Și uite asta am pățit-o, d'oiți spune și lu taica 'n groapă cînd m'oiți duce la el.

Prumbul curgea aproape fără zgomot, picînd de aproape pe grămezile sporite, iar zgomotul curățatului semăna cu un clefetiț nesfirșit de dobitoace care mîncîncă.

Gogu ascultase la istorisirile lui Ilie și Moș-Dan și era uimit și mișcat. Îl minuna și și tăcerea care se făcuse de odată și băgarea de seamă a celor din casă, cari ascultau ea la dezvelirea unor taine mari, ciudate, ce ar fi fost să le audă numai odată în viața lor. Pe toate chipurile se vedeau razele celei mai adânci și lipicioase convingeri. Gogu vedea în lumina slabă ca a citorva candelă această însuflețire pricinuită de credința în ființe tainice, cu putere înfricoșătoare.

Ilie oacheșul tuși, se umflă 'n gît, mișcînd urechile ca un crap, și începu, plimbîndu-și ochii printre toți :

— Să vă mai spui eu alta, tot cu Ucigă-l Tămîia. Că ci-că nu este : ba este, domnule ! Știți pă Ilinca lu Neacșu Codru din Crîngu. aia care leagă pă Ducă-se-pă-pustii. — Mai multe capete îi moțăiră în semn că da. — A dus-o și la zapciu, săraca, ca să spuie cu ce meșteșuguri umblă ea, și-a fost zis : « La ce să-ți spui, că-ți spui dă geaba, domnule zapciu, că pă mine nimenea nu m'a 'nvățat, descîntecu l-am furat dă la o vrăjitoare. Aminterea, să stai să-l înveți, nu mai are nici-o putere ». Și ci-că zapciu i-a dat atunci drumu. Acuma Ilinca asta a 'nserat la topila dă in, cu alte două neveste tinere dă seama ei. Și nevestele n'a fost vrînd să plece, că priceuseră că ea zăbovește ca să facă fermece. Și acum ele—nu că să zici că sînt niscaiva proaste, sînt femei în toată firea și n'a avut nici un zor să mință. Iacătă că li să face înaintea ochilor diavolu înbrăcat ca un rumin d'ai noștri : ai fi jurat că e rumîn. Cînd să zică Ilinca dă colo repede : « Nu vă speriați, suratelor ! » La moment spurcatu, saitoc ! S'aruncă, biltibic ! în baltă... Dar Ilinca : « Cumetre, cumetre, să nu faci nici-un rău la nevestele-astea, că să duc acasă. Ele muriseră dă frică, dar, cînd a auzit vorba Ilinchiî, atîta le-a trebuit. Unde mi-a rupt-o, nene, dă fugă ale neveste, dă duduia pămîntu ! »

— Și pă ea a lăsat-o acolo ? întrebă glasul supțiratec din colț.

— Vezi bine.

Toți păreau îngrijorați, ca și cum necuratul ar fi avut să pice din pod pe vre-unul din ei. În grunțaiul porumbului se auzi vîntul umflîndu-se în ferestrele slab încheiate, parcă ar fi vrut să le 'ncerce de sînt bune pentru iarnă. Povestirea răscolia în mintea fiecăruia tot felul de urîciuni, de care se temuseră în întunec saū pe drumuri singuratece. Lui Ilie i se dezlegase limba ca în vremuri bune.

— Încă o istorie : cu dascălu din Petrăchioaia. Știți că e o bunătate și omu-ala. A vrut să afle p'ale lui Satana, cum îi zice ei din carte. Și s'a 'nțeles cu Pană, vraciu din Atîrnați, să-l iea adică nea Pană pă dascălu într'o noapte la păducei, ca să-i arate cum scoate din ai înărăcini pă diavoli. Acum nea Pană ci-că i-ar fi zis : Mi-este să nu-ți fie frică, Neagule. — Mie, frică ? Să te păzească unu Dumnezeu. — Și-a plecat amîndoi după ce s'a ascuns secerea. A trecut pă la gropile dă pămînt galben : Le ieșă cite un spurcat d'ai mai îndrăzneți, care stau mai p'aproape dă sat. La arie alții, și să trăgea îndărăt. La vâlcea, haida ! O droaie dă purcei, pisici, rațe... Dar dascălu : Nea Pană, nu mai merg ! — Aide, Neagule ! — Nu, nea Pană ! — Haide nu-ți, fie frică. — Zău că nu mi-e frică, dar... nu mai merg ! — Vraciu că haida, dascălu că nu. ăla că haida. ăstălalt că nu : până să să'nțeleagă cu

vorba, d'ocandată dascălu o luase la picior îndărăt și vraciu să ținea după el. Și s'a ținut până la sat și n'a putut să-l întoarcă îndărăt. La urmă, cînd a intrat în sat, i-a zis vraciu: Drept să-ți spui dascăle, sînt mieluseii miei, dar așa dă mulți nu mi-a eșit nici-odată ca acum înaintea. Aștia a ieșit în cinstea ta!

Zimbetul care luminea puțin fețele, vădi băgarea de seamă cu care toți ascultau. Porumbul curgea mereu încet pe mormane. Vîntul trîntia la stîlp afară o tigvă deșartă, care în răstimpuri fluiera mînios în izbeliște, pe cînd din lupta cea mare de toamnă a frunzelor și crîngilor cu vîntul pătrundea în casă un murmur adinc ca o vărsare îmbielșugată pe un scoc de moară. Un băiețandru picota alături de Ilie, care-i clănțăni bărbia. — Bună-dimineața, Ivănuș! Ce-ai visat ast'-noapte? Ivănuș, cu ochii cîrpiți de somn, bolborosi citeva vorbe. Ilie, îngînă, și apoi urmă:

— Dar acum să vă spui una, care mi s'a 'ntîmplat chiar mie care mă vedeți aici. Ce te uiți, Leano, la mine, par'că te supăruseși odată pă mine. Să te trăsnească sfîntu dă la ziua mea daca nu rîzi nițel. — Așa... — Și... mi s'a 'ntîmplat... Taceți odată, că să deșteaptă Smă-rîndița!.. Și destul, frate, zău, că ieftini sinteți la ris... Uite samsaru, cuminte, să uită la voi și tace. Samsarule, să nu te ducă Sfînta-Vineri d'astă-seară să vezi ce-am văzut eu!.. Este femeie din satu nostru, dar n'o spui, nu-î spui numele, că iacă până acum nici nu m'am dat în pomeneală cu nimeni despre treaba-asta. Tu, Nuțico, tu bagă dă seamă, cînd ai umple satu cu vorba care-o vorbesc eu aci, să nu te pue obejdia să uiți numele femeii de care e vorba, că, ptiu!.. Cruce-dă-aur, ala e-al tău... Nu mîrii. Vasile, că te spui la Silica... Eh, tăceți soro, odată! — După ce se făcu liniște, Ilie urmă:

— Pă primăvară într'o noapte, ducîndu-mă cu caii, m'am culcat cu capu pă un mușuroiu. Sufia un vîntișor, era bine, senin, numai o fărîmă dă nor peste pădure. Eă, ostenit, că arasem la niște pămînturi, m'a furat un pui dă somn. Cînd mă deștept, întuneric besnă: Norii să urcaseră peste tot. Nu mai vedeam cal, nu mai vedeam nimic. Strig: ptrio Murgule, ptrio Breazule, — să-mi cază omușoru și mai multe nu. Dă surda! Vîntu imi lua glasul la vale. O luaiu înspre pădure în susu vîntului, cu gînd ca să caut cu diamărunțeaua. Mă mai gîndiam, o fi pus cineva mîna pă călușeii miei, ce să mă mă fac, sărac dă maica mea! Așeam la mine un ciomag gros dă ulm, — mi-l făcuse nea Oprea păduraru, dă prieteșug. Cu ciomagu-ala nu mi-era frică. Ajung la șanț, o ieau pă muchie, pă muchie, — vedeam ca pin'afară 'n bătătură bine dă tot. Vîntu ahă să mă dea jos. Cînd, frate-meu, și vere și tată Albule, să n'am parte dă luminile ochilor din cap dacă vorbesc în deșert. O namilă cit cămila dă la panoramă venia năglabie spre mine ca la trei stînjei.

Mă'nfloraiu, mă scuturaiu și mă'nfierbîntaiu: ridicaiu ciomagu și sbieraiu: Stați că dau! Namila, din vîntu pă care-l avea, să opri la doi pași și o auziū: «Cine e, că dau!» Era glas dă femeie. D'asupra capului ridicase un sul dă războiū, și-l ținea cu amîndouă mîinile să mă sperie. Dă gît îi atirna o pereche dă ițe. Am priceput că am a face cu o femeie care fermecă. Zic: să nu te'mpingă păcatele să dai, că vezi

tu ciomagu-asta?... Lasă sulu jos! Și-a lăsat sulu jos. Ca pisica săr la ea, îi smulge sula din brațe și-l aruncă cit colo. Te omor, cutro, — și-î înfig mîna'n gît —; tu ieî rodu cîmpului cu fermecele tale, dă lași oamenii săraci. «Ea să miorlăia: Lasă-mă!» — «Ii! — zic eu — tu ești cutare nevastă!» — «Eū sint.» — «Tu ești?» — «Eū sint.» — «Binee!» «Bine. Acum să te gătești dă tărîmu-ălilalt. — Știi ca'n basme, măi vere, zău așa. — Ea dă colo: «Să mă omorî? Nu mă omorî!... Nu mă omorî, zice, că acum e toate răutățile scoase dă mine pă fața pămîntului, și tot eu le pociu băga în pămînt. Aminteri fiteșicare intră în vite și 'n oameni, dă plesnește pin' la ziuă». Eu înghiețaiu, da' tot o țineam bine dă gît. Ea sta ca mieaua, numai vorba îi ieșea îngînată pă gît: Că să nu-î fac nimica, că să fie ea a Iaca-cuî, dac'o mai face fermece ca să ieia rodu pămîntului. Dacă e așa, ziseiū eu, și-mi descleștaiū mina dă la gîtu ei, atuncî ești slobodă să te duci la naiba. Asta n'a putut să-mi vază ochii. Dar să nu te dovedesc, să nu simț c'a păgubit cineva după urma fermecelor, c'acuma te-am aflat, și nu știu zău, cum te cureți de mine. Și i-am dat drumu, și-a luat sulu dă jos, și-am trecut-o eu peste șanț la sat. M'am întors, și mi-am găsit caii măi despre ziuă, cînd să'neminase iar și bătea numai vîntu.»

Fitul lămpii începu să pocnească. În geamuri se umflă mereu vîntul venit din adîncimile fără fund ale nopții. Se auzi cîntec slab de cocoși. Mormanele roșii de porumb crescuseră dinnaintea fiecăruia. Moș Dan rupse tăcerea de un minut a graiului:

— Taică, vi s'o fi făcut somn, duceți-vă pă la culcare: om măi curăța și noi ce-a măi rămas. Fiecare isprăvi știuletele, și vre-o cîteva coșuri de coceni albi fură duse în tindă, de unde intră'n casă răceală și se auzi urletul vîntului pe coș. Cițiva se ridicară în picioare, și cei din umbra lor nu măi zăboviră jos. Apoi, luîndu-și min-tenele, înfundîndu-și căciulile, iar fetele scuturîndu-și șorturile, începură să se rărească din casă. Ilie se dete pe lingă moș Dan.

— Văzuși, tată Dane, pă Gogu cum asculta?

— Văzuiū, tată: copil, ce știe el pin'acuma?

— Noapte bună, tată Dane.

— Umblă sănătos, Ilie.

Gogu Samsaru se'ncheie la haina lui suptire, și punîndu-și pălăria, se strecură afară. Fruntea îi era fierbinte și cea d'întîi adiere rece îi făcu plăcere: însă, ieșind pe prispă, se scutură de un fior de frig. Clăcașii se împraștiau. zoriți de vîntul rece puternic, care mugia în salcimi, făcîndu-i să scirție lung în garduri. Tigva se bătea tare de stilp, fluierînd ca boul-bălții, și cîni hîrîiau amenințatori pe bătătură. Ieșind pe uliță, Gogu se uită încă odată în curtea lui moș Dan și zări pieziș fereastra galbenă ca chihlibarul. Mergînd, căută să vadă altă lumină, dar se stinsese pretutindenî. Un cîne urlă departe plîngător și, lătră de cîteva ori, Gogu grăbi. Pină acasă la el cotia de trei ori drumul. Coti odată pe o linie strîntă, pe care i se'nșiriau la stînga case întoarse cu spatele, semănînd a urieși adormiți de urletul monoton al vijeliei, iar în dreapta case întoarse, cu fețele albe-înnecat. Ciini nu se înduraū de adăpostul lor, și Gogu trecea nesupărat de ei. De-asupra, bolta era neagră ca de carbune. Tocmai voia să vază dacă nu e vre-un colț de cer

mai limpede, cînd se împiedecă și căzu lat pe drum, închizînd ochii, căci pe jos se spulbera țărîna. Un braț îi atîrna în gol ca pe marginea unei groape. Pipăi: era un șanț. Deschizînd ochii mari, zări o ulucă. Trecuse de linia pe care apuca acasă. Trebuia s'o apuce îndărăt, dar tot cam atît era drumul dacă mergea înnainte și lua o a doua linie la stînga, ce-l scotea acasă. Căzătura îi pricinui o bătaie de inimă, care nu mai contenia. Mugetul vijeliei îi păru mai sălbatec și posomorîrea nopții mai adîncă. Urechile îi vijiiău. Umbrele nu mai stăteau pe loc. Pomii mai cu seamă aveau mișcări și tînguirî de ființe desnădăjduite. De supt gard i se păru că iese ceva și trece drumul de-a curmezișul. Apoi iar din partea ceialaltă iese altceva, — ce anume nu deosebește bine, — și trece drumul. «Părerî!» se gîndi Gogu, dar băgă de seamă că i-a înghețat spatele. Se șterse la ochi și strînse haina suptire, lipînd-o de trup. Dar mai am mult? Nu trebuie să mai am mult... Și cu gîndul acesta încremeni cu ochii la o umbră suptire și tare întunecoasă, ce țîșnia drept în aier, pe cînd ceva hodrogia. A! Nu e nimic, e cumpăna de la puțul din colț și găleata neagră se trîntește de ghizdurî zburînd, căci lanțul nu se mai vede. Dar, ah! — Gogu dete un țipăt, și căzu moale jos. O pisică mare neagră s'a lăsat de pe cumpăna pe furcă și... n'a mai văzut, căci picioarele i s'au indoit și l-au lăsat să cază... Pe spate parcă-i alunecă un sloiț de ghiață. Dinții încep să-i dirdie ca de friguri și, fără să știe, se tirăște pe brînci o bucată, se dezmeticește puțin și o rupe la fugă, cu trupul plin de flori și de împunsăturile de ațe ale răceleî.

* * *

Acasă căzu la lingoare, cu aiurări și vedenii. Tot satul se înduioșa și căia pe bietul băiat, și pricina boalei lui nu era pomenită fără ca oamenii să-și facă semnul crucii. Necuratul intrase în sufletul lui Gogu. De aceia preotul satului, un bătrîn uscățiv, blajin, fu chemat ca să certe pe diavolul cu moliftele Sfîntului Vasile și să alunge pe cel rău de la bolnav. Gogu deschidea din cînd în cînd ochii și privia curios și fricos la preotul bătrîn, care spunea lucruri neînțelese de multe ori și alte ori înfricoșate. Cîntania preotului a făcut însă un mare bine, căci curînd Dumnezeu iertă sufletul lui Gogu și-l luă la Dînsul. Părinții ceva mai cu dare de mîna făcură copilului lor o înmormîntare frumoasă cu brad și cu șase lăutari. Iie ducea capacul coșciugului și mergea trist. Groapa lui Gogu fusese săpată la un colț de cimitir.

T. CERCEL.

CUGETĂRI

Greșelile sînt umbra: nu poți zice că soarele nu luminează, fiindcă e un colț de umbră unde ți-e frig.

*

Urile sînt une ori numai minii zăcute.

X.

CUIBUL

Ce gând să aibă Ziua cînd simte-a Noptii ceață?
 Ce simte Primăvara cînd Iarna-î iese 'n față?
 Dar Dragostea și Moartea se întilnesc cu drag..

Mergeau printr'o pădure o babă și-un moșneag.
 Și moșul zise babeî, cînd cu luare aminte
 Priviau pămînt și arbori și greu pășiau 'nainte :
 «Ași vrea mai multă umbră, un colț mai tînuit.
 În care-abia o rază și-abia un ciripit
 Cînd soarele răsare ș'apoi cînd să se culce.
 Să tulbure tăcerea și pacea noastră dulce.
 Nici gând să-l bănuiască, atît de bine-ascuns,
 Nici pas spre el s'apuce, nici ochiu să-l fi ajuns ;
 Ci supt rn teiû în floare, ce veacurile-l cruță,
 Privească mică boltă ca 'ntr'o bisericuță...
 Oh, de se 'ndură Domnul, acolo 'n zori de zi
 Săpa-voiû groapa bună în care vom dormi !»
 Iar baba, ascultîndu-l și mult dorînd-o 'n sine.
 Tot îl opria în cale : «Moșnege-aici nu-î bine?»
 Și-î arăta ungherul pierdut supt vre un teiu.
 Pe care-și da gîndul că-l vrea moșneagul ei.
 Apoi, după o clipă de-adînc privit, moșneagul
 Pornia iar mai departe, cu baba și toiagul.
 Prin verdele, umbrosul și tînuicul lor drum...

Ei își simțiau sfîrșitul apropiat, și-acum
 Umblau să-și afle locul odihnei pe vecie —
 Cea de pe urmă grijă și tristă bucurie...
 Vioiși c'au fost odată, mîlniși cû încă sînt.
 Găsiu în căutarea doritului mormînt
 Prilej să 'ntrezărească o moarte mai aproape :
 Asemeni cu plugarul ce vede că pe ape
 Se supțiază sloiul de-o zi mai fără ger.
 Și-î gata să 'ngrijească uneltele de fer,
 Crezînd.. în osteneala și munca-î timpurie,
 Că vremea lor dorită mai grabnic o să vie ;
 Asemeni cu bolnavul tînjînd de lungul dor
 Al primăverii calde cu ceru 'nvietor,
 Ce-abia zărînd omătul topîndu-se și-albastră
 Lucînd prin rouă bolta, deschide o fereastră.
 Respiră cu nesațiu, nu-și află, vesel, loc
 Și se 'ndărătnicește a nu mai face foc
 Duiosă amăgire în lunga-î așteptare...

Tot în pădurea ceia — era pădure mare
 Și deasă și adîncă — tot în pădure, zic

Mergeau, supt alte ramuri, o fată și-un voinic.
 Mergeau încet... copila frumoașă ca o zină
 Și Fat-Frumos, voinicul, alături, mină 'n mină.
 Iar, cum treceau — doi îngeri — pe drumul lor tăcut.
 Cu draga lui voinicul grăi, după un sărut,
 Privind cu ochii ageri și 'ntrebători la locul
 În care ca 'n poveste își încinta norocul:
 «Aș vrea mai multă umbră, un colț mai tănuț.
 În care-abia o rază și-abia un ciripit,
 Când soarele răsare și-apoi când să se culce,
 Să turbure iubirea și visul nostru dulce.
 Nici gând să-l bănuiască, atât de bine-ascuns,
 Nici pas spre el s'apuce, nici ochiu să-l fi ajuns...
 Acolo adăpostul iubirii să ni fie,
 Supt crengile aduse, de ani, de-o veșnicie,
 A unui teiu în floare și care ne-ar primi...
 Ah, de-am avea norocul!.. Iubito, vom găsi?»
 Și răspundea copila cătînd printre copacii
 Cel deși, cu ochii negri și mari și triști, săracii,
 Că nu găsiu... Arare ea locului stătea
 Privind... Privia și dînsul... Plecau — ea se 'nroșia.
 E greu să afli cuibul prielnic de iubire!

Ci mindră frumusețe era acum în fire.
 Cum stai, mai drept, mai palid, când o minune-aștepti.
 Așa străvechii arbori păreau mai nați, mai drepti,
 Mai plini de'nflorarea ce străbătea cuprinsul...
 Nu s'auzia o frunză, nu tremura nici plînsul
 Izvoarelor duioase ce unda nu-și mai tac.
 Și nu mișca prin iarbă o umbră de gîndac.
 De-odată, ca de fapta sălbatecelor oarde,
 Pădurea fermecată păru că'n flacări arde,
 Că n'o să mai rămîie nici mladele de ea...
 Ah, soarele 'n pădure mareț ce asfinția!
 O clip'a stat minunea...

Atunci, în clipa ceia.

Când fu lumina numai, iar para și scinteia
 Erau o vrajă sfîntă, o taină, un mister.
 Când pare că pămîntul se preschimba în cer,
 La mijlocul pădurii, în liniște profundă,
 Chemară două glasuri ecoul, să răspundă.
 Același strigăt vesel, odată: «Am găsit!»
 Era un glas puternic, vioiu și fericit,
 Și-un glas ca din adîncuri, slăbit, dar a izbîndă..

Supt crengile în floare, plecate 'n rugă blindă,
 În umbra 'mbălsămată a unui teiu străvechi,
 Se întîlniră 'n față pribegele părechi:
 Un moș cu barba albă, cu baba lui bătrînă.

Ș'un Făt-Frumos din basme, c'o fată ca o zină.
Și iată-î fiecare rîvnind acelaș loc...

Pierise-acuma visul frunzișului în foc;
Și umbra, între ramuri țesîndu-se mai plină.
Abia era străpunsă de sulii de lumină.
Pădurea sta s'adoarmă în șoapte stînse, moi.
Foșnind în așternutul de iarbă și de fol.
Ci pe-o cărare-ascunsă, ce-abia de se cunoaște.
Trecea un moș de-o viață și-o babă ca o moaște
Și isprăviau o vorbă:... «Că, de-I sū moar' acum.
Orî minî, orî altă dată, îi iese groapa 'n drum.
Și nu mai umble omul să-și facă singur darul:
Dar dragostea e bine să-și aibă ea cuibarul.
Și se pierdea supt sară înduioșatul glas...

Iar Dragostea și Moartea prietene-au rămas.

VICTOR VRANCEANU.

CRONICĂ

Călătoria pe Dunăre a familiei regale în primăvara anului trecut a gasit un povestitor mișcat și duos în însăși regala scriitoare Carmen Sylva. Librăria Socecu dă o strălucită ediție românească a opusculului, tipărită pe hîrtie satinată, cu o mulțime de ilustrații în fototipie și o elegantă copertă cu chipul poetei. Pe urzeala călătoriei sînt țesute o sumă de amănunte istorice de însemnătate și cîteva priviri generale asupra vieții și lucrurilor din viață.

* * *

Istoria Seminarului «Veniamin» din Iași de d. Gheorghe Adamescu, lucrare jubilară tipărită cu prilejul a o sută de ani trecuți de la întemeierea acestei vechi școli de preoție, dă întăiu o scurtă biografie a sfintului întemeietor, Mitropolitul Veniamin Costachi. apoi o listă a lucrărilor acestuia (în care sînt și lipsuri), în sfîrșit o întinsă expunere a peripețiilor prin care a trecut Seminarul. Se adaugă și un număr de documente, cele mai multe, nouă.

Cartea ce se zice că ar fi tipărit tot atunci pîr. Savin, directorul Seminarului, nu ni s'a trimes.

* * *

Primum un extras din «Revista de filologie romanică» a lui Gröber, care cuprinde un studiū al d-lui Radu I. Sbiera despre «Fisiologia vocalelor românești â și î». Studiul a apărut și în românește, în *Convorbiri literare*, XXXVIII, n-le 4-5.

* * *

Chiar și oameni ce au sfinșit școala vor găsi multă învățătură într'o formă plăcută răsfoind noul volum de geografie pentru licee al d-lui S. Mehedinți: *Europa* (Soceci, 1904). Și aici autorul își păstrează însușire de a scrie într'un stil de o limpeziciune și plasticitate neobișnuite.

N. IORGA.

* * *

Sintem în miez de toamnă și Ateneul, cutreierat pân'acum de călătorii streini (foarte puțini de-alminteri) ai verii, ce se rătăcesc pe la noi, începe a ne ademeni cu expozițiile de pictură și cu concertele, singurele opere bune și de folos ce se mai adăpostesc între zidurile frumoasei clădiri, de când tribuna conferințelor poate încăpea pe mîna oricărui guraliv povestitor de lucruri superficiale, uneori ușurele chiar (să ne amintim de *Amantele criminalilor!*), în paguba și spre mîhnirea conferențiarilor serioși, dintre cari abia doi-trei de-or mai fi rămas credincioși Ateneului.

Avem acum expoziția de tablouri a d-lui *Grant*, un străin de sigur, precum ni arată catalogul pur frances al expoziției, unde singurul cuvînt românesc e «braga, bragă»... Această expoziție (străină ori francomană?) va încinta pe știutorii de franțuzește pînă la Novembre, cînd vom avea plăcerea să asistăm la deschiderea întăii expoziții personale a d-lui Kimon Loghi, care este recunoscut de mult ca unul dintre fruntașii cei mai spornici ai picturii românești moderne și în genere ca un artist de un puternic talent. D-l Loghi, a cărui productivitate se lasă întrecută numai prin bielșugul imaginației sale artistice, va expune vre-o 120 tablouri, între care mai multe, mari. Una din valorile și atracțiile expoziției va fi seria de tipuri și costume din Macedonia, prinse de artist cu prilejul unor stăruitoare călătorii de studiu la fața locului.

* * *

Convorbirile literare, no. 10, pentru Octombrie, începe publicarea unui studiu interesant al d-lui C. Meisner asupra *învățămîntului nostru primar* (după raportul adresat M. S. Regelui de către d-l Spiru Haret, ministrul instrucției publice; un articol pedagogic tot atît de remarcabil este raportul d-lui dr. G. Proca adresat ministrului cu privire la rezultatele examenului de absolvire, trecut în Iunie a. c. de către elevii cursului inferior de liceu din Bîrlad. Învățătorii și profesorii serioși și toți oamenii de bine ai școlii vor ceti cu plăcere și folos părerile expuse în aceste articole și vor avea prilejul (destul de rar la noi) de-a stăruî cu propria lor cugetare asupra problemelor pedagogice pe care le pun autorii, asupra critice și a îmbunătățirilor ce trebuiesc aduse mereu unui învățămînt public lipsit de tradiția istorică și de stabilitatea de aiurea, expus apoi în cea mai mare măsură influențelor străine: bune și rele, controlate și necontrolate, adaptate și neadaptate mediului național. Dl. N. Iorga comunică «măruntășuri de istorie românească» (Știri despre Dimitrie Cantemir din scrisori ale fiului său Antioh, Genealogia lui Nicolae Mavrocordat, «Un mic principe moldovean» în «Hyperion» al lui Longfellow). D-l Aurel Candrea începe un studiu atrăgător pentru lingviști despre *elementele latinești ale limbii române*.

D-l Ciru Oeconomu apropie de sfârșit romanul d-sale *Din Rucăr*, care ar trebui strins într'un volum, spre a putea fi apreciat de critică. O variantă frumoasă a baladei lui *Gruia 'n Târigrad* publică d. Enea Hodoș, harnicul folclorist bănățean. O lucrare de seamă, care are să atragă luarea aminte și bucuria filologilor noștri, este descoperirea unui *vechiu monument de limbă literară românească* și studiarea lui și a împrejurărilor vremii de către d. Vasile Pirvan, tânărul și excelent-pregătitul istoric de școală nouă. Avem aici o muncă științifică din cele mai conștiințioase și rezultate de preț pentru istoria vechii culturii românești, cea ce ne face să așteptăm cu nerăbdare continuarea și sfârșitul lucrării. D. Nanu ni dă două poezii frumoase, d. G. Bogdan-Duică o dare de seamă luminoasă asupra romanului *Șoimii* al d-lui M. Sadoveanu și d. N. I. Basilescu o polemică demnă și bine susținută la adresa d-lui dr. Bujor care făcuse o critică pornită cărții d-sale despre *Ereditate*.

* * *

Făt-Frumos, no. 13, are un material literar ales. Citim și acum, cu o deosibită plăcere, cugetările adinți ale d-lui A. C. Cuza, care adaoage valori nouă la bogata d-sale activitate culturală. Remarcăm mai departe, cu toată mulțămirea, o poezie foarte frumoasă — cea mai frumoasă poate — a d-lui D. Nanu, *Prîbeștia lui Rareș*, care face parte dintr'un ciclu de subiecte luate din Cronicarii noștri. Este o culme atinsă aici de poet, și o nouă și fericită îndrumare a talentului d-sale către izvoarele regeneratoare ale istoriei naționale și ale simțirii românești eterne. Din aceleași lumi senine și pătrunsă de același duh sănătos, răsare o altă poezie frumoasă, a d-lui Corneliu Moldoveanu, *Din Vremuri*. Dl. Emilgar ne surprinde iarăși cu o schiță duioasă și fericit prinsă din amurgul vieții patriarhale a minunaților noștri boșeri de altă dată, al căror neam se stinse pentru totdeauna, lăsînd în urmă doar amintirea scumpă și rece, asămănătoare pietrelor de mormint neprețuite ce ne-au păstrat cu inscripțiile clasice ale strămoșilor și lumina vieții lor sufletești, răsfrintă din florile de gheață ale unor lumi moarte de mult. D-nii A. Mindru și A. A. Naum iscălesc poezii adevărate, pe care le ceștești bucuros; mai vedem o baladă populară tipărită de V. Alecsandri într'un Călindar al lui Th. Codrescu pe 1855 și nitată de poet acolo, decî nouă pentru cei mai mulți dintre noi, precum și două dări de samă, una a d-lui Emilgar despre volunul *Păcate mărturisite* de N. Gane și alta a d-lui N. L. Costache despre *Crimpee din viața țaranului român* de A. Mihăilescu.

I. SCURTU.

BIBLIOGRAFIE

G. DUMITRESCU-BUMBEȘTI. — *Călinza băncilor populare*, Socecă, 1904; 662+114 pp. în 8°. Cu o prefață de A. C. Cuza.

TIPARUL INSTITUTULUI GRAFIC «MINERVA», STRADA REGALĂ 6. — BUCUREȘTI